

DE HURK: DUURZAAM, GROEN EN TOEKOMSTBESTENDIG

Aanvraag bijdrageregeling Grote Oogst

Versie: 12 december 2022
Aan: Provincie Noord-Brabant
Door: Gemeente Eindhoven,
Ondernemerskontakt (OK) De Hurk
en VNO-NCW Co-creatie

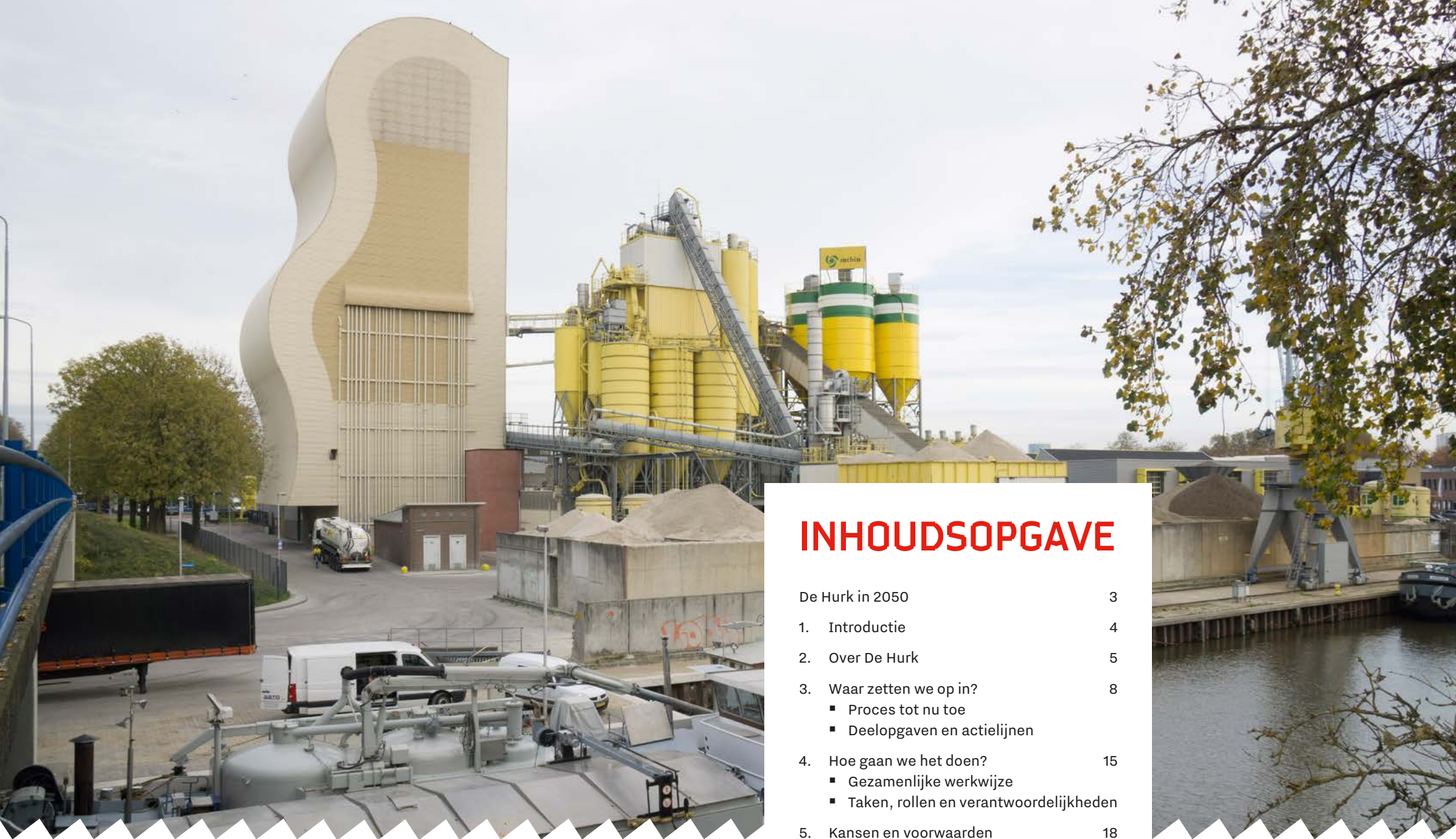

Provincie Noord-Brabant

EINDHOVEN

INHOUDSOPGAVE

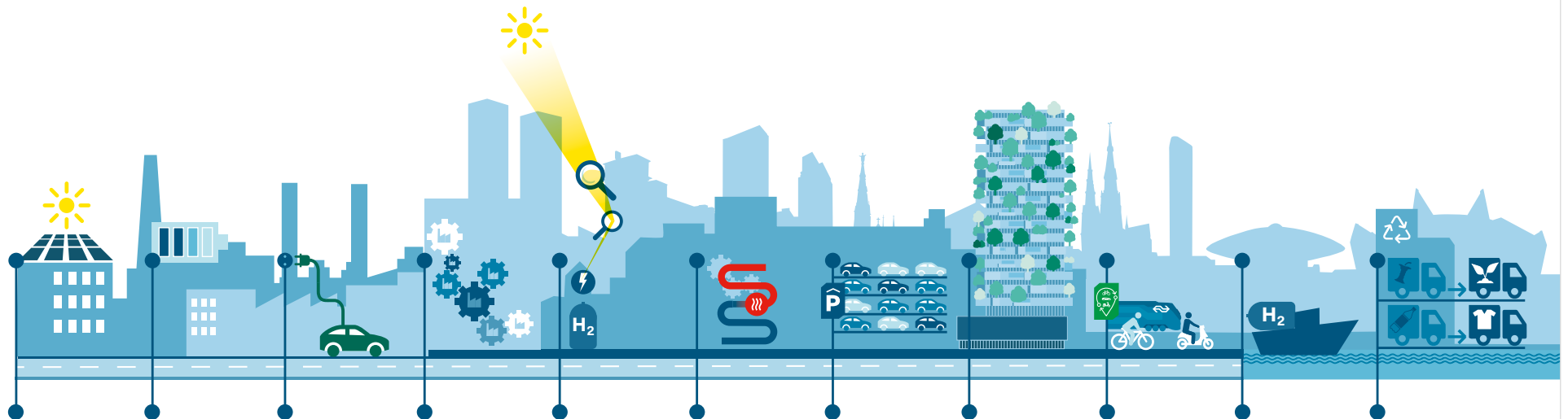
De Hurk in 2050	3
1. Introductie	4
2. Over De Hurk	5
3. Waar zetten we op in?	8
▪ Proces tot nu toe	
▪ Deelopgaven en actielijnen	
4. Hoe gaan we het doen?	15
▪ Gezamenlijke werkwijze	
▪ Taken, rollen en verantwoordelijkheden	
5. Kansen en voorwaarden	18
6. Investeringsbegroting	19
7. Ondertekening	22

DE HURK IN 2050

Het Industriepark De Hurk is een aantrekkelijke omgeving voor de vele mensen die hier dagelijks werken. Er is een gevarieerde mix van bedrijven en sectoren die samenwerken in een gezonde, groene werkomgeving. Het elektrische openbaar vervoer en deelvervoer zorgt voor een schonere lucht. Doordat verkeer en vervoer minder ruimte nodig heeft is er veel ruimte voor groen en water. Vele daken en gevels dragen

aanvullend bij aan deze groene uitstraling. Tijdens de lunchpauze kan men een verfrissende wandeling maken door het groen. Het groen en water vermindert immers de hittestress op het terrein. Energie wordt zoveel mogelijk lokaal opgewekt en slim ingezet. Bedrijven werken samen aan warmte uitwisseling, lokale energiehandel en opslag met behulp van een lokaal energienet. Deze samenwerking en uitwisseling vindt niet alleen plaats als het gaat over energie, maar ook over grondstoffenstromen. Het afval van de een is een grondstof voor de ander. Over de gehele waardeketen bij de verschillende bedrijven wordt er vrijwel geen afval geproduceerd.

DUURZAAM BEDRIJVENTERRAIN IN 2050

Energie zuinige fabrieken die zo min mogelijk verbruiken en zoveel mogelijk energie opwekken.

Een grote accu om duurzame elektriciteit op te slaan, met name als er meer elektriciteit wordt opgewekt dan wordt gebruikt.

Elektrische auto's. De auto's laden we op het moment dat er veel elektriciteit wordt opgewekt.

Bedrijven werken samen om de stroom te verdelen en onderling te verhandelen. Zo voorkomen we schaarste op het elektriciteitsnet

Verwarmen en produceren zonder aardgas, maar met een duurzaam alternatief. Denk aan waterstof of geconcentreerde zonnekracht.

Restwarmte, de warmte uit het productieproces, opvangen en gebruiken voor het verwarmen van gebouwen en woningen.

Centraal parkeren in bijvoorbeeld garages, om zo meer ruimte te maken voor groen en water.

Groene gevels, meer bio-diversiteit en waterberging. Wandelroutes als groene aders door de bedrijventerreinen.

Fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit.

Vervoer over water met duurzame brandstoffen.

Het afval van de een is een grondstof voor de ander. Grondstoffen worden met elkaar gedeeld, zodat zoveel mogelijk wordt hergebruikt.

1. INTRODUCTIE

De klimaatcrisis is een van de grootste uitdagingen van deze tijd. Bedrijventerreinen kunnen een grote bijdrage leveren als het gaat om duurzame opwek en gebruik van energie, circulair gebruik van grondstoffen en materialen, het tegengaan van hittestress en droogte en het terugdringen van de stikstofuitstoot. De Hurk is één van de dertien grotere bedrijventerreinen in de Provincie Noord-Brabant waar de meeste winst is te behalen. Daarom is De Hurk aangewezen als project onder het provinciale programma Grote Oogst, waarbij een bijdrageregeling beschikbaar is voor deelnemende bedrijventerreinen.

Doelstelling

Ondernemerscontact (OK) De Hurk, lokaal gevestigde bedrijven, de gemeente Eindhoven en de Provincie Noord-Brabant willen gezamenlijk De Hurk ontwikkelen tot een duurzame en toekomstbestendige werkomgeving. VNO-NCW Co-creatie is gevraagd dit te ondersteunen met een verkenning en het organiseren van de samenwerking op het terrein. Dit doen we door gezamenlijk te werken aan duurzaam en slim gebruik van energie, een aangename, groene werkomgeving en duurzaam gebruik van grondstoffen en materialen.

Hiervoor maken we gebruik van de methodiek van The Natural Step en het Opgaven Gestuurd werken. In de samenwerking redeneren we vanuit onze ambities, onze einddoelen, en vanuit daar vullen we de te zetten stappen in. Het gehele proces met alle tussenstappen die hieruit voortkomen zijn van belang en bepalen onze opgave. Een opgave geeft niet alleen maar weer wat het doel is, maar maakt ook duidelijk wat ervoor nodig is om van de huidige naar de gewenste situatie te komen.

Hiermee realiseren de Provincie Noord-Brabant en de gemeente Eindhoven doelstellingen gerelateerd aan de energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en stikstofreductie. Zo draagt het elektrificeren en verminderen van vervoersbewegingen bij aan schone lucht. Het vergroenen van de omgeving, daken en gevels vermindert hittestress, heeft een positieve impact op de biodiversiteit en zorgt voor een betere waterberging. Energiebesparing, procesoptimalisatie en het uitwisselen van energie bij bedrijven maakt dat er minder CO₂ wordt uitgestoten omdat er minder fossiele energie wordt gebruikt. Ook de bedrijven zijn gebaat bij bovenstaande ontwikkelingen. De energierekening gaat omlaag en de beschikbaarheid van energie is beter te voorspellen, doordat het dichter op het bedrijfsproces staat. De verduurzaming van De Hurk heeft niet alleen tot gevolg dat er urgente stappen worden gezet naar een leefbare en toekomstbestendige werkomgeving. Het zorgt ook voor innovatie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

2. OVER DE HURK

De Hurk is met ruim 212 ha aan oppervlakte, 300+ bedrijven en 15.000 werknemers het grootste bedrijventerrein van Eindhoven. Op De Hurk staan circa 661 gebouwen met een vloeroppervlakte van 1.431.597 m². Van deze oppervlakte wordt circa 62% benut voor industriële activiteiten¹. De overige gebouwen zijn vooral kantoren en winkels.

Collectief energieprofiel De Hurk

Op De Hurk wordt veel energie verbruikt²:

- Totaal elektriciteitsgebruik: 114.008 MWh.
- Totaal aardgasgebruik: 13.856.000 m³ aardgas.

De benodigde duurzame energie voor het vervangen van aardgas bedraagt circa 135.365 MWh³. Het elektriciteitsnet moet dan met een factor 2,2 groeien om de vraag naar aardgas te vervangen door duurzame elektriciteit. Netcongestie is hiervoor een barrière wat betreft de benodigde capaciteit voor levering, teruglevering en piekbelasting van het elektriciteitsnet.

Op De Hurk wordt circa 1.311 MWh zonnestroom opgewekt. Het potentieel om duurzame zonnestroom op daken op te wekken is relatief groot en bedraagt circa 69.110 MWh⁴.

Ook beschikken veel bedrijven over thermische restenergie, zoals bij KWS – Asfalt Centrale, ABZ Diervoeding, Weber Beamix, ANNA Dutch, Riano en Aalberts⁵. Uitwisseling van deze restenergie tussen partijen één-op-één is bij uitzondering interessant. Netwerkuitwisseling van heel veel restenergie (van groot tot klein) heeft in potentie grotere opbrengst en voorkomt afhankelijkheid van één partij.

¹ Bron: <https://www.dehurkwerkt.nl/wie-zijn-we/>

² Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019. Een inschatting is dat data van het CBS (veel) lager is dan het werkelijke energieverbruik op bedrijventerreinen (bron: CE Delft, op basis van studie naar bedrijventerreinen in Eindhoven, 2021).

³ Volume aardgas omgerekend naar elektriciteit (= kWh maal 9,77).

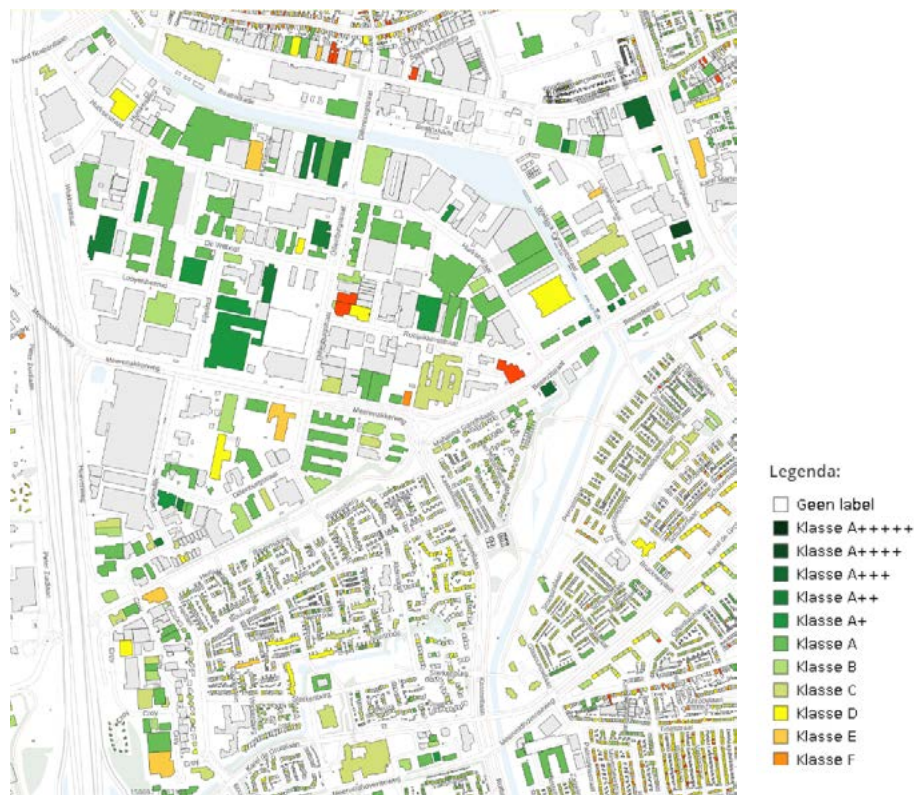
⁴ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, SDE-data. Vanuit 'Kaarten verduurzamen Brabantse bedrijventerreinen' van provincie Noord-Brabant.

⁵ Gesprekken bedrijven, interviews Bilfinger Tebodin 2022 en het [Warmtebronnenregister](#) van Provincie Noord-Brabant.

Economisch duurzame gebouwen

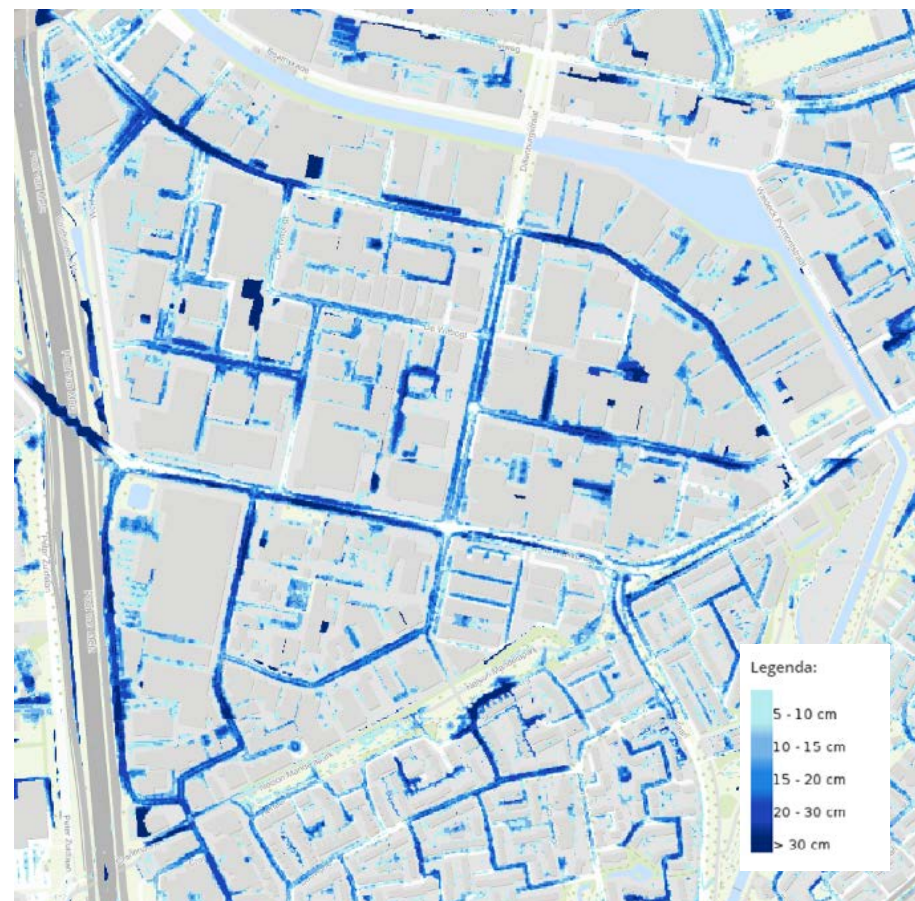
Veel gebouwen zijn onvoldoende economisch duurzaam. Uit een scan blijkt dat ruim 70% van het bruto vloeroppervlak voor industriële gebouwen niet beschikt over een energielabel C of hoger of überhaupt nog geen energielabel heeft⁶. Bij winkels gaat het om circa 55%, bij kantoren om 63%. Combi-kantoren (naast kantoorruimte ook een andere functie) scoren wel goed: slechts 15% voldoet niet aan label C. Per 1 januari 2023 moeten kantoren groter dan 100 m² minimaal energielabel C hebben.

(Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, juli 2022)

Ruimte voor groen en wateropvang

Door heviger buien neemt waterhinder toe: op veel plaatsen meer dan 15 cm. Overlast en schade nemen toe als maatregelen uitblijven.

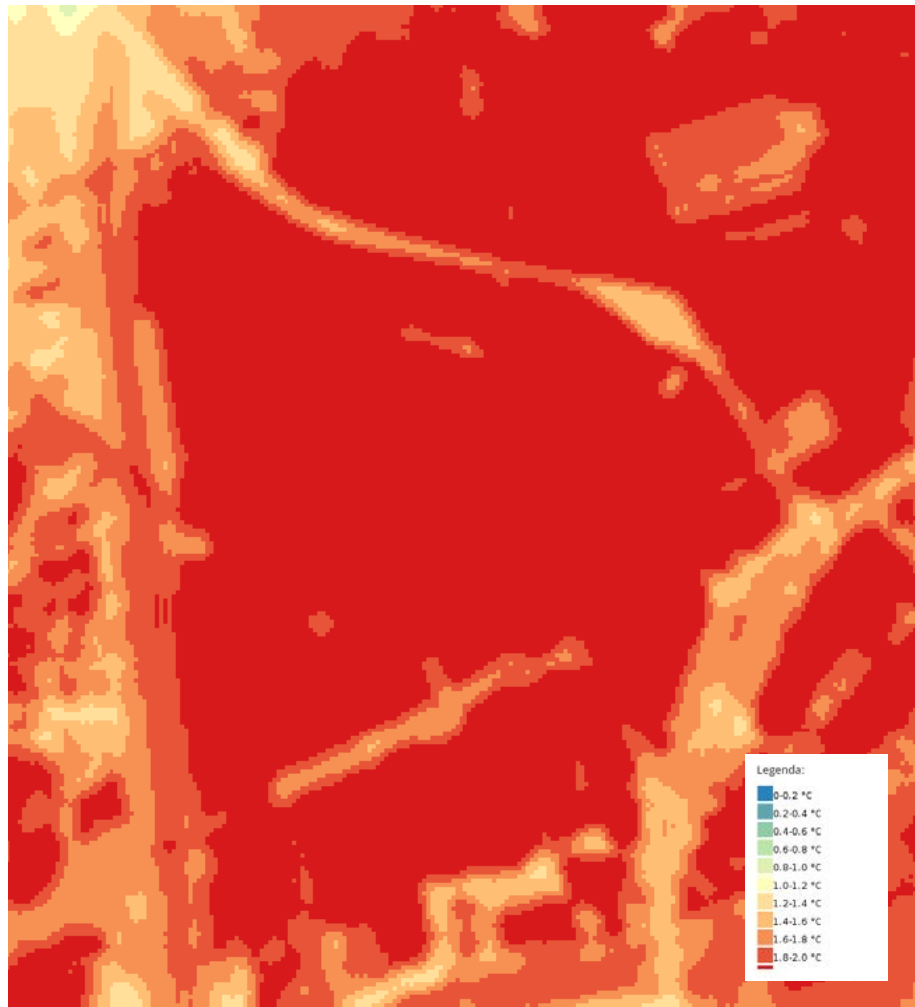

(Bron: Klimateffect Atlas)

⁶ In samenwerking met Aveco de Bondt en Homij tijdens een werkatelier op De Hurk voor dit traject op 29 juni 2022.

De Hurk is een 'hitte-eiland': in de zomer is de luchttemperatuur op De Hurk gemiddeld 2 graden hoger dan in het buitengebied⁷. Hittestress vergoot de vraag naar koelen en mensen zijn minder productief.

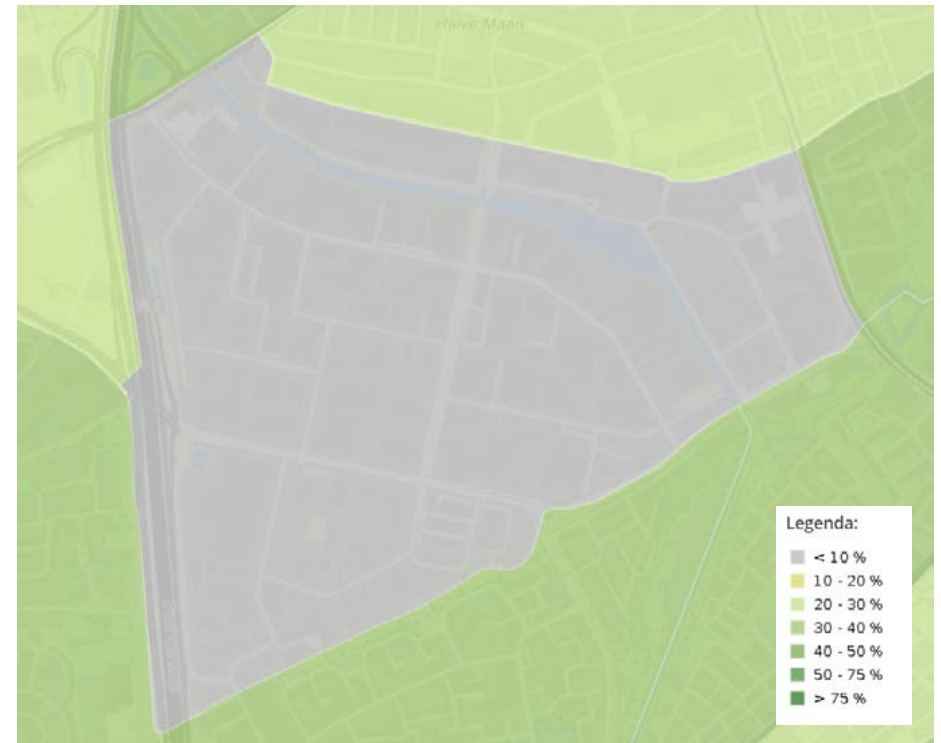
(Bron: Klimateffect Atlas)

⁷ Stedelijk hitte-eiland effect (UHI) in graden Celcius.

De Hurk is grotendeels versteend en verhard. Er is weinig ruimte voor groen en biodiversiteit. Minder dan 10% van de oppervlakte is groen. Regenwater wordt moeilijk opgenomen in de bodem.

(Bron: Klimateffect Atlas)

3. WAAR ZETTEN WE OP IN?

Proces tot nu toe

Gelukkig zijn we al begonnen. Dit plan van aanpak bouwt voort op een brede verkenning en voorstellen die in werkgroepen met de ondernemers zijn uitgewerkt⁸. In 2021 zijn we gestart met verkennende gesprekken met circa 25 ondernemers op De Hurk. Het resultaat hiervan was een longlist met kansrijke acties en collectieve oplossingsrichtingen. Door ondernemers in werkgroepen met elkaar in contact te brengen en aan elkaar te verbinden in gedeelde opgaven is in 2022 een samenwerking opgezet voor actie op de korte en lange termijn. Daarnaast geeft ondernemersvereniging OK De Hurk op dit moment samen met de gemeente een BedrijfsInvesteringsZone⁹ (BIZ) vorm, zodat vanuit alle vastgoedeigenaren middelen komen om diverse opgaven (waaronder verduurzaming) te bespoedigen en te kunnen bekostigen. Indien de stemming daarover positief verloopt, gaat de BIZ per 1 januari 2023 van start.

Op basis van gesprekken en werkateliers met koploperbedrijven, overheden en kennispartners zien we een groot belang en urgentie bij bedrijven zaken op te pakken. Er is een sterke behoefte om tot concrete actie te komen. Bedrijven zijn betrokken en bereid om mee te blijven doen in het vervolgtraject en in samenwerking met andere bedrijven en overheden oplossingen te realiseren. Wel vragen ze om procesbegeleiding en ontzorging om dit waar te maken. Het verder versterken van samenwerkingskracht op de bedrijventerreinen is essentieel om de volgende stappen te kunnen zetten.

De wil van alle betrokken partijen om deel te nemen én bij te dragen aan het vervolg geeft een positief vooruitzicht dat het traject tot resultaten zal leiden. Voor bedrijven is cruciaal dat gesprekken, werkateliers en plannen tot acties en resultaat leiden.

Het hoofddoel is om De Hurk te ontwikkelen tot een **duurzaam** en **toekomstbestendig** industriepark, in de vorm van een leef- en werklandschap met goede voorzieningen voor werknemers en nabije inwoners.

⁸ <https://www.samenvoorduurzameeconomie.nl/de-hurk/>

⁹ Een BIZ is een Bedrijven Investerings Zone. Via een aanslag van de gemeente wordt van elke vastgoedeigenaar een bijdrage verzameld die de gemeente als subsidie aan de stichting uitkeert. Van deze subsidie kan de stichting werkzaamheden uitvoeren ter verbetering van de het gebied

De opgaven op De Hurk zijn deels onvoorspelbaar en dynamisch. Desalniettemin hebben we een hoge ambitie om zo snel mogelijk onze doelstelling te halen. Dit is in lijn met het nieuwe bestuursakkoord¹⁰ van de Gemeente Eindhoven 2022. De huidige energiemarkt en klimaatrisico's verhogen de urgentie voor bedrijven. De kandidaatstelling van Eindhoven om als innovatie- en experimenteerplek te dienen in de route naar een klimaat neutrale stad in 2030 (Missie Europa) onderstreept het belang van deze urgentie en creëert mogelijkheden om sneller stappen te zetten. We maken het hoofddoel concreet aan de hand van een aantal meetbare doelen, wetende dat we op dit punt in het traject nog geen volledig zicht hebben op het verloop van het proces. De doelstellingen helpen ons met name om de sturing en monitoring te organiseren en goed te onderbouwen wanneer en waarom we doelstellingen (niet) halen. Gaandeweg het proces zullen we de doelen verder concretiseren en meetbaar maken op basis van de gekozen oplossingsrichtingen. Voor een aantal van deze doelen is nog een nulmeting nodig.

- Invullen van het potentieel aan duurzame zonnestroom: 50% in vijf jaar (dat is circa 35.000 MWh in 2028).
- Volledig vervangen van aardgas door duurzame energiebronnen in 2040.
- In 2030 is de ruimte voor groen en water verder toegenomen. Het percentage verhard oppervlakte is afgenomen van 90% naar 75%.
- Reductie van het aantal parkeerplaatsen op het maaiveld met 25% in 2030.
- Totale reductie van 15% van het aantal parkeerplaatsen als gevolg van mobiliteitsaanpak en betere bezettingsgraad van parkeerplaatsen in 2030.
- In 2026 voldoen alle bedrijfspanden (kantoren én overige panden) minimaal aan energielabel C. In 2030 voldoen ze aan energielabel A.
- In 2030 wordt op De Hurk 50% minder primaire grondstoffen gebruikt en in 2050 is het industriepark volledig circulair.
- Halverwege 2025 is de gebiedsorganisatie zo ingericht dat het een zelf bedruipend systeem is, hoofdzakelijk gedragen door parkmanagement, vastgoedeigenaren en ondernemers.

¹⁰ Zie blz 16, laatste paragraaf van bestuursakkoord op; https://www.eindhoven.nl/sites/default/files/2022-06/WEBTX_Bestuursakkoord%202022%20v1.pdf

De inzet is om zo snel mogelijk toe te werken naar concrete acties. Dit doen we door in te zetten op vier deelopgaven. In een deelopgave bundelen we verschillende acties/oplossingen die in samenhang opgepakt moeten worden. Een deelopgave kan bijdragen aan een breed aantal doelstellingen (integrale aanpak). Het gaat om de volgende deelopgaven:

- Deelopgave 1: Duurzaam en slim gebruik van energie
- Deelopgave 2: Ruimte voor groen, water en innovatie
- Deelopgave 3: Duurzaam (ver)bouwen
- Deelopgave 4: Gesloten kringlopen

In de afgelopen tijd is al een start gemaakt op de uitwerking van deelopgaven 1, 2 en 3.

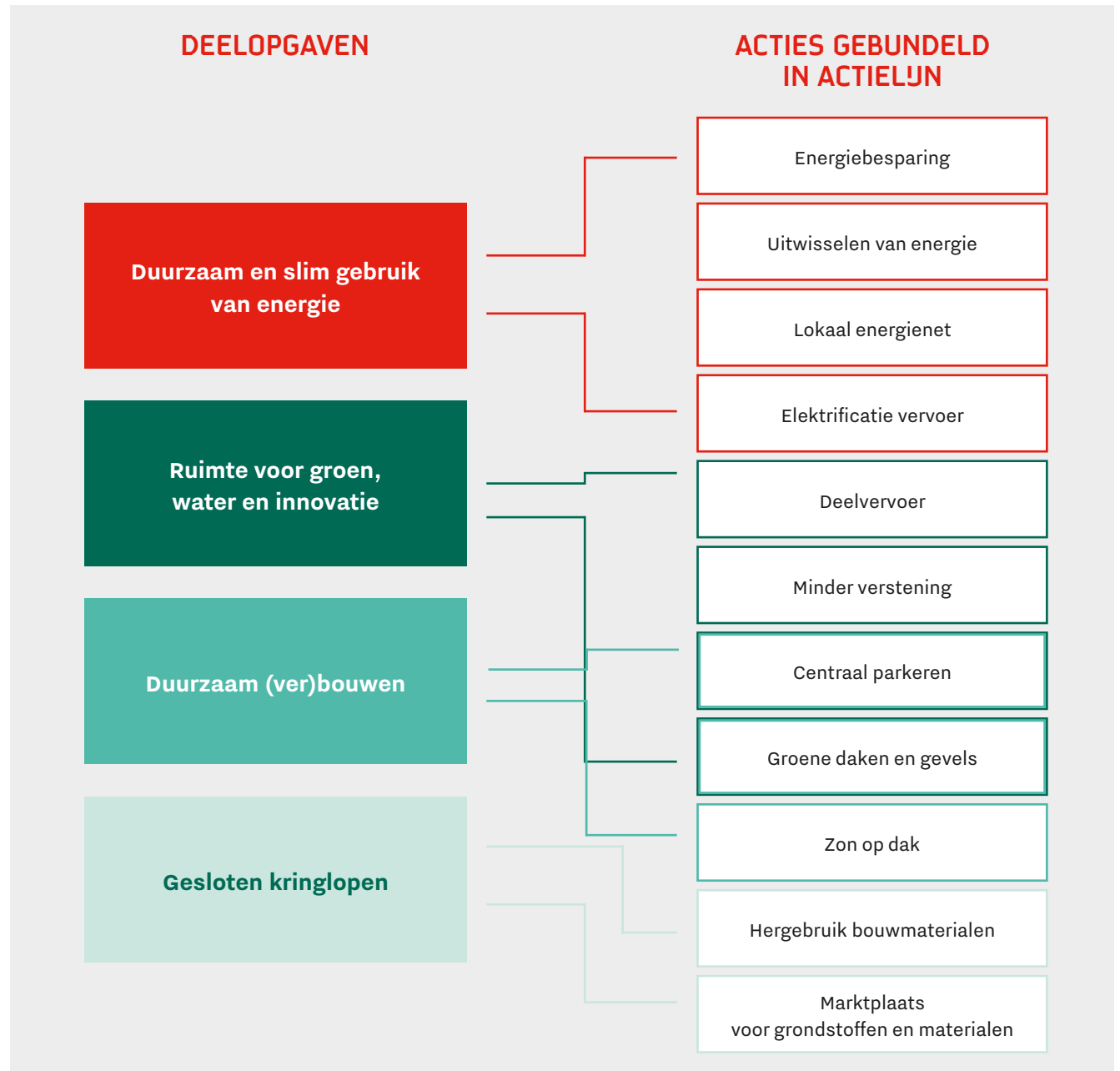
In tabel 1 een overzicht van de huidige stand van zaken en wat er voor de korte termijn al op de planning staat.

	Wat ging eraan vooraf?	Waar staan we nu?	Wat komt hierna?
Deelopgave 1: Duurzaam en slim gebruik van energie	Werkatelier 'energie' <i>Juni 2022</i>	Vervolg werkatelier 'energie' <i>Juli t/m september 2022</i>	Verdieping, uitwerking en realisatie van deelopgave 'energie' <i>2023</i>
Deelopgave 2: Ruimte voor groen, water en innovatie	Brede verkenning en tussenrapportage December 2020 t/m maart 2021 Werkateliers 'centraal parkeren' en 'vergroenen' <i>April t/m juli 2021</i> Schouwen mogelijkheden centraal parkeren en vergroenen op locatie <i>September 2021</i> Opstellen overzicht hoofdogpave (tussenbericht) en uitwerken deelopgaven <i>Oktober 2021</i> Definitief voorstel voor groene wandelroute <i>April t/m juni 2022</i>	Peiling onder bedrijven 'centraal parkeren' <i>Juni t/m oktober 2022</i> Ophalen co-financiering voor realiseren groene wandelroute en toewerken naar realisatie	Realisatie groene Wandelroute (in delen) <i>Voorjaar 2023</i>
Deelopgave 3: Duurzaam (ver)bouwen		Verkenning collectieve energiescans & vouchers	Realisatie verduurzamen bedrijfspanden <i>2023</i>
Deelopgave 4: Gesloten kringlopen		Vorbereidende gesprekken grondstoffenscan Indusym	Verkenning gesloten kringlopen <i>2023</i>
Organisatie & financiering	Vorbereidingstraject en plan van aanpak BedrijfsInvesteringsZone (BIZ) door OK De Hurk Opzet investeringsplan	Inregelen kernteam Verduurzaming binnen gebiedsorganisatie Stemming over BIZ (draagvlakmeting)	Uitbreiden investeringsmiddelen <i>2023</i>

Tabel 1: Het proces tot nu toe

Figuur 1 geeft een visuele weergave van hoe de bundeling van acties onder de verschillende deelopgaven eruit kan zien. Een aantal van de geschetste acties is al concreet gemaakt, zoals te zien is in tabel 1. Andere acties zijn nog slechts ideeën en suggesties die in verkenning met de ondernemers naar voren kwamen.

Parallel aan de deelopgaven werken we ook permanent aan het organiseren van samenwerking én het verkrijgen van de benodigde middelen en menskracht om tot realisatie van de gestelde ambities te komen. Zie ook paragraaf 6.

Figuur 1: Weergave van deelopgaven en actielijnen

DEELOPGAVE 1: DUURZAAM EN SLIM GEBRUIK VAN ENERGIE

Samenvatting

Op De Hurk wordt veel energie gebruikt. Het gebruik van fossiele brandstof is een belasting voor natuur, milieu en klimaat. De prijzen stijgen sterk en er is onzekerheid over de beschikbaarheid van energie. Schaarste op het elektriciteitsnet hindert de elektrificatie van verwarming en bedrijfsprocessen. Door samenhangende oplossingen voor besparen, opwekken, delen, opslaan en balanceren van verschillende energievormen (elektriciteit, gas/ waterstof en thermische energie) kunnen bedrijven op De Hurk de uitstoot van broeikasgassen fors verminderen, maximaal onafhankelijk worden van het landelijke energienetwerk en de energierekening verlagen. Dit willen we bereiken:

- Invullen van het potentieel aan duurzame zonnestroom: 50% in vijf jaar (dat is circa 35.000 MWh in 2028).
- Volledig vervangen van aardgas door duurzame energiebronnen in 2040.

Aan welke doelen dragen we bij?

- Voldoende energie beschikbaar
- Betaalbare energie
- Zuinig en efficiënt energiegebruik
- Hernieuwbare energie
- Lokale regie op energie
- Aantrekkelijk bedrijfs- en vestigingsklimaat
- Werkgelegenheid
- Innovatie met economische impact
- Gezond ecosysteem
- Goede luchtkwaliteit
- Betaalbare energierekening

Waar beginnen we mee? (2022-2024)

1. Communicatie en campagne voor lopende en op te starten acties.
2. Energiescans voor energiebesparing in gebouw en productieprocessen.
3. Opzetten en uitrollen collectief ontzorgingsarrangement voor no-regret besparingsmaatregelen en duurzame opwek.
4. Formeren van een koplopersgroep.
5. Opstellen collectief energieprofiel De Hurk.
6. Opstellen verdiepende energieprofielen energie-intensieve bedrijven.
7. Eerste beeld van haalbare collectieve energieoplossingen: besparen, opwekken, delen, opslaan en balanceren.
8. Haalbaarheidsstudie en businesscase(s) collectieve oplossingen en een slim energienet.
9. Go-no-go: besluit voor vervolg.

Wat doen we daarna? (tot 2025)

10. Voorlopig en definitief ontwerp collectieve oplossingen en energienet, inclusief maatwerk.
11. Samenwerkingsorganisatie + governancevorm voor opdrachtverlening en toekomstig beheer.
12. Go- no go: besluit voor realisatie en aanbesteding.

Wat doen we later? (tot 2032)

13. Organisatie exploitatie en beheer lokale energienet.
14. Versterken samenwerking via een lokale energiecoöperatie.
15. Realisatie lokale energienet met koplopers.
16. Opschalen aansluitingen.
17. Uitbreiden oplossingen en maatregelen.

Hoe monitoren we voortgang?

- Trend gas- en elektriciteitsverbruik
- Aantal aardgasaansluitingen
- KWh energie door vergunde (bodem)warmtepompen
- KWh aan uitgewisselde energie
- Luchtkwaliteit inclusief stikstof- en CO₂-reductie

DEELOPGAVE 2: RUIMTE VOOR GROEN WATER EN INNOVATIE

Samenvatting

De Hurk is overwegend versteend en verhard. Er is weinig groen en beperkte mogelijkheid voor wandelen en fietsen. In de zomer is het op De Hurk veel warmer dan in de omgeving. Hittestress vergroot de vraag naar koelen en mensen zijn doorgaans minder productief. Door heviger buien neemt wateroverlast toe. De hemelwaterafvoer is vaak onvoldoende. Overlast en schade worden groter als maatregelen uitblijven. Door ruimte te maken en te benutten voor groen en water wordt De Hurk een 'industriepark' in plaats van een bedrijventerrein. Veel verstening kan worden omgezet in groen en water, mede door innovatief centraal parkeren. Dit maakt werken op De Hurk aangenamer en aantrekkelijker. Dit willen we bereiken:

- In 2030 is de ruimte voor groen en water verder toegenomen. Het percentage verhard oppervlakte is afgenomen van 90% naar 75%.
- Reductie van het aantal parkeerplaatsen op het maaiveld met 25% in 2030.
- Totale reductie van 15% van het aantal parkeerplaatsen als gevolg van mobiliteitsaanpak en betere bezettingsgraad van parkeerplaatsen in 2030.

Aan welke doelen dragen we bij?

- Gezond ecosysteem: flora, fauna, biodiversiteit
- Goede luchtkwaliteit
- Gezonde werkomgeving
- Stabiel grondwaterpeil
- Geen hittestress
- Geen wateroverlast
- Aantrekkelijk bedrijfs- en vestigingsklimaat
- Goede bereikbaarheid
- Passende mobiliteitsoplossingen
- Werkgelegenheid
- Innovatie met economische impact

Waar beginnen we mee? (2023-2024)

1. Definitief ontwerp aaneengeschakelde groene wandelroute via de volgende straten: Hurksestraat, De Witbogt, Fijenhof, Meerakkerweg, Wekkerstraat, Hoevenweg, Langedijk, Dilleburgstraat.
2. Definitief besluit op ontwerp.
3. Contracteren van aannemers voor realisatie wandelroute.
4. Realisatie van wandelroute.
5. Plan van aanpak en prioritering klimaatadaptatie op De Hurk (in relatie tot wateroverlast).
6. Campagne richting bedrijven om mee te doen aan 'Collectief Parkeren De Hurk'.
7. Ontwerp juridische rechtsvorm 'Collectief Parkeren De Hurk'.
8. Instemming bedrijven en exploitanten voor participatie rechtsvorm 'Collectief Parkeren De Hurk'.
9. Locatiekeuze collectieve parkeergarage(s).

Wat doen we daarna (tot 2025)

10. Vormgeving collectieve parkeergarage met multi-faciliteit: energie, groen, mobiliteit, diensten, gebruikersapplicatie en wateropvang/-opslag.
11. Businesscase opstellen voor één parkeergarage met doorkijk op een reeks collectieve parkeergarages.
12. Realiseren verdeelformule + afspraken voor het winnen van ruimte.
13. Go-no-go: Definitief besluit deelname.
14. Keuze van concrete mobiliteitsmaatregelen bij deelnemende bedrijven

Wat doen we later (tot 2032)

15. Invoering concrete mobiliteitsmaatregelen bij deelnemende bedrijven.
16. Parkeerplaatsen die blijven bestaan op het maaiveld zijn vergroend met waterdoorlatende groentegels.
17. Realisatie collectieve parkeervoorziening(en) en goed gebruik van de collectieve parkeervoorziening(en).
18. Ruimte voor groen en water neemt verder toe.

Hoe monitoren we voortgang?

- Percentage verhard terrein
- Grondwaterpeil
- Omvang hemelwater op riool
- Trend gemiddelde temperatuur jaargetijden
- Luchtkwaliteit
- Waardestijging vastgoed
- Vervoersbewegingen
- Kwalitatieve meting van omgevingsbeleving
- Gebruik van wandel- en groenvoorziening

DEELOPGAVE 3: DUURZAAM (VER)BOUWEN

Samenvatting

Veel bedrijfspanden op De Hurk zijn verouderd, waardoor ze onvoldoende duurzaam economisch functioneren. Duurzaam verbouwen om energie te besparen en een gezonder en fijner werkklimaat te realiseren dragen direct bij aan de doelen voor energie, economie, leefmilieu/ klimaat en gezondheid. Een collectieve aanpak ontzorgt bedrijven bij het plannen van de financiering, gespecialiseerde en gekwalificeerde lokale leveranciers en voldoende capaciteit voor realisatie. Dit willen we bereiken:

- In 2026 voldoen alle bedrijfspanden (kantoren en overige panden) minimaal aan energielabel C. In 2030 voldoen ze aan energielabel A.

Aan welke doelen dragen we bij?

- Betaalbare energie
- Zuinig en efficiënt energiegebruik
- Hernieuwbare energie
- Aantrekkelijk bedrijfs- en vestigingsklimaat
- Werkgelegenheid
- Innovatie met economische impact
- Gezonde werkomgeving
- Gezond binnenklimaat

Waar beginnen we mee? (2023-2024)

1. Energiescans gebouwen aanbieden bij bedrijven.
2. Energiescans vertalen naar gebiedsscan De Hurk, t.b.v. collectief beeld voor het hele gebied om tot een gebiedsgerichte aanpak te komen. De gebiedsscan is ook input voor de haalbaarheid van een lokaal energienet.
3. Isolatieconcepten ontwikkelen en aanbieden passend bij het gebied.
4. Collectief ontzorgingsarrangement gebouwen opzetten: financiering, gekwalificeerde leveranciers en samenspel met vakopleidingen.
5. Consortium leveranciers en opleidingen staat klaar.
6. Go-no go: besluit voor realisatie en aanbesteding.

Wat doen we daarna? (tot 2025)

7. Realisatie duurzame (ver)bouw- en energiemaatregelen koplopersgroep bedrijven.

Wat doen we later? (tot 2032)

8. Aansluiting duurzame gebouwen op het lokale energienet.
9. Schaa sprong: steeds meer bedrijven doen mee.
10. Continue verbeter- en onderhoudsprogramma in samenspel met huis-installateurs van bedrijven: beheer, toepassing nieuwe technieken en maatregelen.

Hoe monitoren we voortgang?

- Verdeling percentage energielabels
- Hoeveelheid groene daken en gevels
- Trend gas- en elektriciteitsverbruik
- Aantal aardgasaansluitingen
- M² zonnepanelen
- kWh energie door vergunde (bodem)warmtepompen

DEELOPGAVE 4: GESLOTEN KRINGLOPEN

Samenvatting

De vraag naar grondstoffen wordt door de groeiende bevolking en toenemende consumptie steeds groter. Het is belangrijk om niet hernieuwbare grondstoffen zo efficiënt mogelijk te (her)gebruiken. Bedrijven op De Hurk en de gemeente willen daarom circulair werken: minimaal gebruik van primaire grondstoffen, hoogwaardig hergebruik van grondstoffen in een gesloten kringloop, het verlengen van de levensduur en het produceren van zo min mogelijk afval. Om dit te laten slagen is samenwerking tussen bedrijven nodig. Bijvoorbeeld door grondstoffen en (rest)materialen uit te wisselen via een marktplaats. Dit willen we bereiken:

- In 2030 wordt op De Hurk 50% minder primaire grondstoffen gebruikt en in 2050 is het industriepark volledig circulair.

Aan welke doelen dragen we bij?

- Zuinig gebruik van grondstoffen en efficiënte productie
- Scheiden en hergebruik van afval
- Beschikbaarheid van voldoende essentiële grondstoffen
- Gezond ecosysteem en goed functionerende kringloop (geen uitputting)
- Innovatie met economische impact

Waar beginnen we mee? (2023-2024)

1. Opstellen nulmeting voor het identificeren van de materiaal-, goederen en afvalstromen (opdracht Metabolic Eindhoven breed Q1 2023). Door Stec en New Economy wordt een reststromenscan uitgevoerd.
2. Opstellen van een voorstel voor inventarisatie en monitoring van de materiaalstromen (met Indusym). Inclusief voorstel voor campagne bewustwording.
3. Opzetten marktplaats aan bedrijven op De Hurk en uitwerken collectieve projecten t.b.v. uitwisseling reststromen.
4. Campagne rond bewustwording op circulair ondernemen.
5. Maken van afspraken voor het uitvoeren van verbeteracties en adviezen voor het realiseren van circulaire ketens.

Wat doen we daarna? (tot 2025)

6. Uitvoeren van de verbeteracties en adviezen door bedrijven voor het verminderen van afval en het realiseren van gesloten kringlopen.
7. Ontwikkelen van een monitoringssystematiek en organiseren van data.
8. Ontwikkelen van een gezamenlijke taal en methodiek met ketenpartners in diverse sectoren.
9. Realiseren van een fysieke marktplaats voor het organiseren van vraag en aanbod van materiaal-, goederen en afvalstromen (bijv. lokale milieustraat, organiseren fysieke ophaalrondes).
10. Monitoren van en (bij)sturen op materiaal-, goederen- en afvalstromen.

Wat doen we later? (tot 2032)

11. Verder uitbouwen en verbreden van gesloten kringlopen naar alle bedrijventerreinen en de gehele gemeente Eindhoven: 'Cirkelstad Eindhoven'.
12. Opbouwen en delen van kennis op- en tussen bedrijventerreinen, in de Cirkelstad Eindhoven en in de bredere regio voor het realiseren van gesloten kringlopen in de industrie, bouw, voedselvoorziening en andere sectoren.

Hoe monitoren we voortgang?

- Afname gebruik materialen in absolute zin
- Afname aandeel gevaarlijke stoffen in producten
- Mate waarin hergebruik en recycling onderdeel zijn productontwerp en de bedrijfsvoering
- Levensduur van producten
- De waarde van materialen bij hergebruik

4. HOE GAAN WE HET DOEN?

Gemeenschappelijke werkwijze

Het belangrijkste in een effectieve samenwerking is het spreken van dezelfde taal. Wat is duurzaam? Wat is toekomstbestendig? Hierbij gaan we uit van de vier principes van de methodiek van **The Natural Step** (zie figuur 2). Op basis van deze principes zijn de deelopgaven en actielijnen ontwikkeld. Bij elke deelopgave redeneren we vanuit onze ambitie, ons einddoel en stellen we steeds de volgende vragen:

- Ambitie: Wat willen we bereiken? Hoe ziet De Hurk eruit als we ons doel hebben bereikt? *Zie de samenvatting en de bijdrage aan doelen per deelopgave.*
- Basis: Wat hebben we daarvoor nodig? Wie hebben we nodig en dragen bij? Wat ligt binnen onze invloedssfeer? Wat weten we? Wat kunnen we? Wat hebben we al bereikt? *Zie de deelnemende partijen (coproducenten) en de evaluatiecriteria.*
- Creatieve ideeën: Welke oplossingen kunnen we bedenken? Hoe pakken we dit aan? *Zie de acties geclusterd in actielijnen.*
- Doen: Prioriteren van acties en stappen. *Zie de mijlpalen.*

- *Niet meer en sneller stoffen uit de aardkorst in het milieu brengen dan de natuur kan verwerken.*
- *Niet meer en sneller natuurvremde stoffen in het milieu brengen dan de natuur kan verwerken.*
- *De natuur niet sneller afbreken dan de tijd die nodig is om te herstellen.*
- *Geen dingen doen waardoor we mensen beperken in het vervullen van hun fundamentele behoeften.*

Figuur 2: Principes van The Natural Step (2022)

We gaan **opgaven gestuurd werken**. Daarbij is het leidend principe om te focussen op het realiseren van een opgave, meer dan alleen een doel of resultaat. Een opgave geeft niet alleen weer wat het doel is, maar maakt ook duidelijk wat ervoor nodig is om van de huidige naar de gewenste situatie te komen. We werken aan inhoudelijke plannen en organiseren de samenwerkingskracht om deze plannen ook te realiseren. Opgaven gestuurd werken biedt een sleutel om integraal te werken. Dit wordt mogelijk door beleidsopgaven als gezamenlijke richtpunten voor alle betrokken partijen zichtbaar te maken, zie ook de doelen bij de diverse deelopgaven. Vervolgens is het cruciaal om aan concrete integrale opgaven te werken waarin je tegelijkertijd een bijdrage levert aan meerdere doelen. Zie ook de deelopgaven. Per deelopgave werken we aan meerdere doelen tegelijkertijd. We kiezen ook bij voorkeur maatregelen die twee vliegen in één klap slaan. Voor Industriepark De Hurk gaat het dan om gebiedsgerichte opgaven. Inzet is om tot coalities te komen van verschillende partijen – bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties – om samen te werken aan wat voor hen een gezamenlijke opgave is. Deze opgave draagt bij aan gezamenlijke en eigen doelen per partij. Omgekeerd is cruciaal dat de samenwerkende partijen geïnteresseerd bijdragen om met elkaar de realisatie van de opgave mogelijk te maken. Het smeden van duurzame samenwerking is daarmee ook een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van een duurzame economie. Zie ook de organisatieparagraaf.

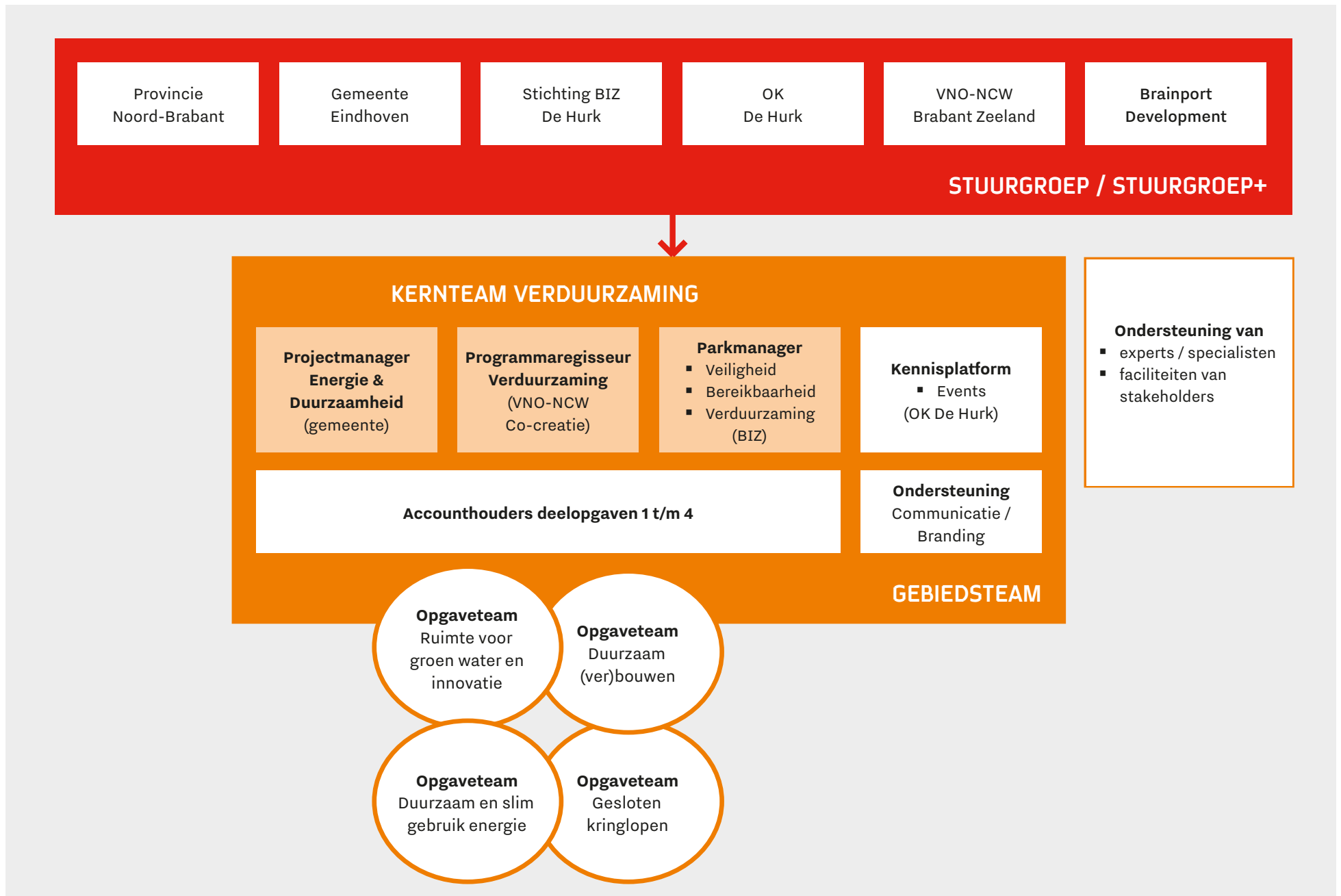
Gebieds- en programmaorganisatie

De samenwerking met de betrokken partijen, zijnde de gemeente Eindhoven, Ondernemerscontact De Hurk, Provincie Noord-Brabant en VNO-NCW Brabant-Zeeland, formaliseren we middels deze aanvraag en tevens plan van aanpak “De Hurk: Duurzaam, Groen en Toekomstbestendig”. Brainport Development is nauw betrokken bij deze aanvraag. Bij een positieve stemming over de BIZ zal in overleg getreden worden met het BIZ-bestuur om hen ook aan te laten sluiten. Met de ondertekening van deze aanvraag committeren partijen zich aan het behalen van de gezamenlijke doelen en zeggen ze toe zich in te spannen om deze doelen te bereiken. De bestuurders vanuit deze partijen nemen besluiten over de richting en financiering van het programma “De Hurk: Duurzaam, Groen en Toekomstbestendig” en houden grip op de voortgang in het programma door zitting te nemen in de Stuurgroep. Deze samenwerking is de start van een solide gebiedsorganisatie, die in de komende periode verder uitgebouwd zal worden.

Binnen de gebiedsorganisatie wordt de uitvoering van het programma ‘De Hurk: Duurzaam, Groen en Toekomstbestendig’ de verantwoordelijkheid van het Kernteam Verduurzaming, zoals weergegeven in figuur 3.

- De Stuurgroep is verantwoordelijk voor het uitzetten van de strategische lijnen op het gebied van verduurzaming, waarmee het Kernteam Verduurzaming aan de slag gaat.
- Het Kernteam Verduurzaming houdt hierbij het overzicht over alle lopende initiatieven die landen op De Hurk. Het Kernteam is de spil tussen de Stuurgroep en de verschillende deelopgaveteams/werkgroepen en tevens eerste aanspreekpunt voor alles wat relateert aan het programma ‘De Hurk: Duurzaam, Groen en Toekomstbestendig’.
- Een opgaveteam wordt aangestuurd door een accounthouder en bestaat verder per activiteit uit projectleiders en inhoudelijke experts vanuit de overheid en het bedrijfsleven. Welke experts aanschuiven bij de verschillende opgaveteams, is afhankelijk van de inhoud van de opgave. Bijvoorbeeld zal er voor de opgave vergroening expertise aanschuiven op het gebied van o.a. ecologie en ontwerp. Ook kan de samenstelling van deelnemende bedrijven per opgave anders zijn.
- Programmaregie en regie van deelopgaven omvat ook het bijdragen aan inhoudelijke verkenning van deelopgaven en het organiseren en ondersteunen/meehelpen van het inhoudelijk plan of ontwerp – in samenspel met betrokkenen en inhoudelijke experts.
- Insteek is te starten met een geconcentreerde inzet van mankracht op programmaregie en meewerkkracht: meerdere opgaven worden bij dezelfde personen ondergebracht. Dus niet teveel verschillende personen met een beperkte tijdsinzet.

Een aandachtspunt voor de gebieds- en programmaorganisatie is om vooraf voldoende continuïteit en capaciteit te verzekeren om doorgaand aan de grote opgaven te kunnen blijven werken. Dit is essentieel voor de voortgang van het programma én voor de samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven. Om die reden zal vanaf de start van de gebiedsorganisatie ook aandacht besteed worden aan continuïteit van middelen en bemensing op het programma Verduurzaming na 2025. Daarnaast is actieve betrokkenheid en commitment vanuit de bedrijven onmisbaar om goed georganiseerd te werken en stappen te kunnen zetten. Een stevige gebiedsorganisatie maakt ook mogelijk om flexibel te zijn in een continu veranderend speelveld (adaptieve organisatie).

Figuur 3: Gebiedsorganisatie De Hurk; Duurzaam, groen en toekomstbestendig

5. KANSEN EN VOORWAARDEN

Kansen: wat gaat helpen om de opgaven te realiseren?

- De bereidheid en het urgentiegevoel bij bedrijven en overheden om nu concrete stappen te zetten. Uit gesprekken met de bedrijven blijkt een grote intrinsieke motivatie om bij te dragen aan duurzaamheid. Tegelijkertijd zien we ook dat toekomstige economische welvaart niet anders kan dan op een duurzame manier. Dat is ook voor steeds meer bedrijven duidelijk. Daar bovenop komt dat de huidige energiecrisis inclusief netcongestie dit urgentiegevoel enorm versterkt. Uit de eerder georganiseerde werkateliers en gesprekken met bedrijven blijkt een grote behoefte vanuit het bedrijfsleven om het heft in eigen handen te nemen om de externe afhankelijkheid voor energie te beperken. Dat is een belangrijke drijfveer voor bijvoorbeeld een inventarisatie naar een lokaal energienet.
- Ondernemersvereniging OK De Hurk heeft het initiatief genomen voor het oprichten van een BedrijfsInvesteringsZone (BIZ) vorm, zodat vanuit alle vastgoedeigenaren middelen komen om diverse opgaven (waaronder verduurzaming) op het bedrijventerrein te bespoedigen en mede te kunnen bekostigen. Indien de stemming daarover positief verloopt, gaat de BIZ per 1 januari 2023 van start.
- Eindhoven is samen met Helmond geselecteerd als kandidaat voor Missie Europa, een initiatief van de Europese Unie. Missie Europa stelt zich ten doel om 100 steden te committeren aan een versnelde realisatie van de klimaatdoelen. Niet 2050 is het einddoel, maar 2030. Met inhoudelijke ondersteuning fungeren wij hiermee als innovatie- en experimenteerplek die bijdraagt aan een klimaatneutraal Europa. Onderzoek, innovatie en maatregelen moeten voor schone mobiliteit, een efficiënter energieverbruik en een groenere stedelijke omgeving stadsplanning zorgen.
- Concrete bereidheid om mee te doen en bij te dragen aan de diverse deelopgaven. Per deelopgave is ook een groep bedrijven in beeld.

- De technische mogelijkheden om de deelopgaven te realiseren zijn voor handen en bovendien is er een stroom aan innovatieve oplossingen om zaken te versnellen en op een hoger plan te brengen. Ook Brainport Development levert hieraan een positieve bijdrage.

Voorwaarden

- Stevige gebiedsorganisatie en programmaregie om gezamenlijke energie te behouden en de voortgang erin te houden. Regelmatig successen kunnen vieren.
- Regie en blijvend commitment vanuit bedrijven om gezamenlijke oplossingen mogelijk te maken.
- Versterken van de organisatiegraad op het bedrijventerrein, bijvoorbeeld door middel van een parkmanagementorganisatie met het oog op voorzetting van dit programma na 2025.
- Medewerking Enexis en TenneT in relatie tot congestie op het elektriciteitsnet. Hierover lopen gesprekken.
- Oplossen impasse conflicterende wet- en regelgeving rond verzekeringsskwesaties zon-op-dak en elektriciteitsoplossingen voor de meter.
- Proactieve vergunningverlening: zorgvuldigheid en snelheid gebundeld. Dit heeft drie aspecten:
 - In een vroege fase vanuit vergunningverlening aansluiten bij initiatieven: adviseren 'hoe deze mogelijk te maken.'
 - Vroegtijdig inplannen van de behandeling van vergunningaanvragen: optimaliseren van de doorlooptijd (extern en intern).
 - Binnen de vergunningverlenende diensten het 'meer-ogen-principe' organiseren: naast de betrokken adviseurs van het eerste uur ook een onbevangen blik tijdens de formele vergunningverlening.

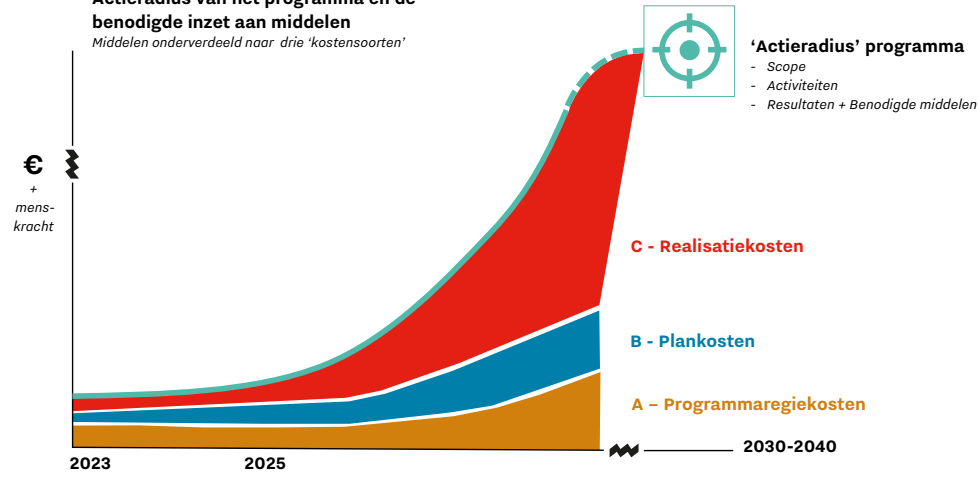

6. INVESTERINGSBEGROTING

Uitgangspunten voor begroting in relatie tot de gebiedsorganisatie

- In de opstelling van deze middelen maken we een onderscheid tussen een aantal 'kostensoorten':
 - A. Programmaregiekosten; Proces- en organisatiekosten voor regie, organiseren van mensen en van hulpbronnen,
 - B. Plankosten; Kosten die direct te koppelen zijn aan concrete collectieve oplossingen en projecten, denk aan projectontwerp, business cases, haalbaarheidsstudies en subsidie voor maatregelen,
 - C. Realisatiekosten; Kosten direct gekoppeld aan 'inhoudelijke' realisatie/ investeringen in collectieve oplossingen/projecten.
- Naast financiële middelen, rekenen we ook met in te zetten menskracht vanuit diverse stakeholder zie tweede ring in figuur 4.
- De financiële middelen van deze subsidieaanvraag wordt gedurende 2023 en 2024 ingezet op kostensoort A (Programmaregiekosten) en B (plankosten). C (Realisatiekosten) worden georganiseerd tijdens de planfase.
- We gaan tevens uit van een groeimodel en een dynamische begroting.

Actieradius van het programma en de benodigde inzet aan middelen
Middelen onderverdeeld naar drie 'kostensoorten'

Figuur 4: Actieradius programma en de benodigde inzet aan middelen

- Het is de bedoeling om richting 2025 en daarna blijvend meer deelopgaven op te pakken, per deelopgave meer activiteiten te ontplooiën en dus meer resultaten te boeken. (Zie de niet uitputtende activiteitenlijst per deelopgave in Hoofdstuk 3 onder de jaren tot 2030). Dit noemen wij onze actieradius.
- Het organiseren en realiseren van de extra middelen die benodigd zijn om tot deze groei aan actieradius te komen, maken onderdeel uit van het werk en zijn begroot.
- De beschikbare middelen zijn gekoppeld aan de actieradius; hoe groter de scope, hoe meer activiteiten, hoe meer resultaat, des te meer middelen benodigd zijn.

Realisatie van de gestelde opgaven vraagt een stevige gebiedsorganisatie voor langere tijd, waarbinnen verduurzaming de grootste opgave is. De financiering van het verduurzamingsprogramma bestaat uit regiekosten, plankosten en realisatiekosten. Dit wordt als volgt mogelijk:

1. Ontwikkelingssubsidie/ startbudget vanuit Grote Oogstaanpak. Voor het aanjagen van het programma en organiseren van verdere financiering.
2. Meewerkkracht van direct betrokken partijen: gemeente, provincie en ondernemersvereniging, vastgoedeigenaren en individuele bedrijven ('in kind uren':
 - a. Meedoen in opgaveteams (eerste ring),
 - b. Op onderdelen gericht ondersteuning of inzet plegen (tweede ring).
3. Bij positieve stemming over de BedrijvenInvesteringszone wordt een deel van de middelen uit het BIZ-fonds, volgens het 'Plan van aanpak BIZ De Hurk 2023-2027', geïnvesteerd in verduurzaming. Daarnaast wordt een professioneel parkmanagement ingeregeld.
4. Financiering vanuit initiatiefnemers/ coproductanten voor concrete oplossingen/ projecten:
 - a. Bijdrage in investering voor realisatie vanuit coproductanten,
 - b. 10 tot 15 % plan- en proceskosten op investeringen,
 - c. Subsidies direct gekoppeld aan een concrete oplossing of project.
5. Bijdrage overheden vanuit uit algemene begroting uit 'reguliere' middelen. Deze middelen worden ter beschikking gesteld omdat de gebiedsgerichte aanpak, de collectieve oplossingen/ projecten op het bedrijventerrein tot een concrete bijdrage aan deze algemene opgaven leiden.
6. Algemene subsidies.
7. Inkomsten vanuit rendement uit eerdere investeringen (bijv. vanuit een revolverend fonds).

De middelen

De investeringen in 2023 en 2024 bedragen € 700.000, waarvan

- € 250.000 vanuit Grote Oogstregeling Provincie Noord-Brabant
- € 250.000 vanuit gemeente Eindhoven
- € 200.000 vanuit het bedrijfsleven, waarvan al € 50.000 door bedrijven is toegezegd voor de realisatie van het wandelpad. De overige middelen worden nog georganiseerd.

Daarnaast wordt € 125.000 aan in kind uren / meewerkkracht ingezet vanuit betrokken bedrijven, vastgoedeigenaren en ondernemersvereniging.

Bij een positieve stemming over de BIZ wordt, volgens het 'Plan van aanpak BIZ De Hurk 2023-2027', door het BIZ-fonds jaarlijks € 325.000 geïnvesteerd in verduurzaming en wordt een parkmanager ingehuurd. Het BIZ-bestuur bepaalt zelf hoe die middelen exact besteed worden.

Van het budget van €700.00 wordt €100.000 ingezet voor "A Programmaregie", €300.000 voor "B Plankosten" en €300.000 voor "C realisatiekosten". Deze worden gaandeweg verder geconcretiseerd. Voor het wandelpad is al €160.000 gereserveerd. Vanuit programmaregie worden de resterende middelen en capaciteit georganiseerd, ook voor 2024 en daarna. Vanuit de projectplannen worden middelen voor de realisatie geconcretiseerd en georganiseerd.

Opgaven	Activiteit (2023 t/m 2024)	A. Programma-regiekosten	B. Plankosten	C. Realisatie-kosten	Resultaat eind 2025
Programmaregie	<ul style="list-style-type: none"> Afstemmen en controle geheel. Borgen zelfstandige voorzetting en financiële middelen. Elena subsidie 	€100.000	€20.000	PM	<ul style="list-style-type: none"> Zelfstandig functionerende gebiedsorganisatie, hoofdzakelijk gedragen door parkmanagement en de ondernemers.
Duurzaam en slim gebruik van energie	<ul style="list-style-type: none"> Aanjaagcapaciteit Energiebesparende maatregelen productieproces Duurzame opwek Lokaal slim energienet Elektrificatie vervoer 		€ 140.000	€ 30.000	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering van energiescans op productieproces, incl. uitvoering van maatregelen. Besluit voor realisatie en aanbesteding van slim lokaal energienet, incl. governance & exploitatie
Ruimte voor groen, water en innovatie	<ul style="list-style-type: none"> Aanjaagcapaciteit Realisatie wandelpad Gebiedsscan en plan van aanpak Centraal parkeren 		€75.000	€190.000	<ul style="list-style-type: none"> Wandelroute gerealiseerd Plan van aanpak & prioritering klimaatmitigatie & start realisatie Realisatie mobiliteitsmaatregelen bij deelnemende bedrijven Besluit op business case collectieve parkeervoorziening, incl. governance & exploitatie.
Duurzaam (ver)bouwen	<ul style="list-style-type: none"> Aanjaagcapaciteit PV op dak Energiebesparende maatregelen gebouw Groene gevels en daken Aansluiten op slim energienet 		€25.000	€30.000	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering van gebouwscans en collectief zon op dak, incl. realisatie van duurzame (ver)bouw- en energiemaatregelen In 2026 voldoen alle bedrijfspanden minimaal aan energielabel C.
Gesloten kringlopen	<ul style="list-style-type: none"> Aanjaagcapaciteit Nulmeting & monitoring Scan en digitale marktplaats Indusym Fysieke marktplaats 		€ 40.000	€50.000	<ul style="list-style-type: none"> Drie afgeronde pilots m.b.t. het realiseren van circulaire ketens. ysieke marktplaats gerealiseerd Monitoringssystematiek ontwikkeld.
Totaal		€100.000	€300.000	€300.000	

Tabel 2: begroting van de middelen in 2023 en 2024 voor de diverse opgaven opgesplitst in programmaregiekosten, plankosten en realisatiekosten.

7. ONDERTEKENING

Provincie Noord-Brabant

